

2. Гамаюнова В.В. Касаткіна Т.О. Перспективи та особливості вирощування ячменю ярого на Півдні України. *Наукові горизонти. Scientific Horizons*. 2018. 7–8 (70), 131–138.

3. Швартау В.В., Михальська Л.М. Фізіологічні основи живлення високопродуктивних посівів зернових злаків. *Физиология растений и генетика*. 2016. Т. 48. № 4. 298–309.

4. Методики випробування і застосування пестицидів / С. О. Трибель, Д. Д. Сігарьова, М. П. Секун, О. О. Іващенко. Київ : Світ, 2001. 448 с.

УДК 633.82(477.72)

ДОБІР АЛЬТЕРНАТИВНИХ СОНЯШНИКУ ПОСУХОСТІЙКИХ КУЛЬТУР ДЛЯ ЗОНИ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ

М.І. Федорчук, докт. с. – г. наук, професор,
В.В. Гамаюнова, докт. с. – г. наук, професор,
О.А. Коваленко, канд. с. – г. наук, доцент,
Л.Г. Хоненко, канд. с. – г. наук, доцент,
В.Г. Федорчук, канд. с. – г. наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет

Зміни кліматичних умов, що спостерігаються впродовж останніх років, призводять до необхідності добору різних сільськогосподарських культур, які за тривалої посухи (а бездошові періоди в зоні Південного Степу України влітку подовжуються до 100 днів і більше) здатні забезпечувати сталу продуктивність та баланс зерновиробництва.

До таких рослин відносяться перш за все усі види соргових, які мають досить широкий спектр використання: на зерно, силос, для цукрової сировини, виробництва віників, на енергетичні та інші цілі. Соргові вважають стійкими до посушливих умов, вони дійсно здатні за несприятливих факторів тимчасово призупиняти вегетацію, а пізніше її продовжувати.

Окрім соргових культур, у т. ч. і соризу, на нашу думку, слід збільшувати площі під просом, сафлором красильним, льоном олійним, рижею та іншими поки що малопоширеними рослинами, площі яких в Україні загалом не виділяють окремим рядком. Більшість площ, на жаль, займають соняшником, під яким вони необґрунтовано зростають, що призводить до негативних екологічних наслідків, зростання забур'яненості полів, розповсюдження типових для цієї культури шкідників і хвороб, а головне – до надмірного висушування ґрунтів, їх збіднення на елементи живлення у т. ч. і на мікроелементи. Негативні моменти, пов'язані з вирощуванням соняшника, на цьому не закінчуються, врожайність зерна цієї культури, на жаль, в останні роки продовжує знижуватись (табл.1).

До того ж добре відомо, що в ряді фермерських господарств у 2020р. соняшник формував урожайність зерна на рівнях від 0,2 до 0,5 т/га, а в окремих господарствах його і зовсім не збирали.

Відсутність дощів упродовж тривалого періоду, високий температурний режим призвели до істотного зниження продуктивності цієї культури. Зазначене пересвідчує у пошуку більш стійких до посухи рослин. І це перш за все соргові. Вони вирізняються високим потенціалом урожайності, мають підвищені показники посухо-жаростійкості, є солевитривалими.

1. Урожайність зерна соняшника в південних областях України в останні роки, т/га

Рік	Одеська область	Миколаївська область	Херсонська область	Запорізька область
2015	1,87	1,22	1,70	1,91
2016	2,13	2,11	1,65	1,70
2017	2,02	1,65	1,34	1,50
2018	2,16	1,96	1,64	1,19
2019	1,65	2,15	1,79	1,91
2020*	1,24	1,39	1,30	1,47
Середнє за 6 років	1,85	1,75	1,57	1,61

Розроблено за даними сайту [Latifundist.com](https://latifundist.com) (<https://latifundist.com/urozhaj-online-2020>)

2020* - дані станом на 29.10.2020р.

Нашими дослідженнями визначено, що врожайність усіх навіть найбільш посухостійких культур, істотно залежить і коливається від запасів ґрунтової вологи на період сівби та опадів, що випадають упродовж вегетації рослин. Так, трирічними дослідженнями з трьома сортами проса (роки вирощування відносились до: посушливого, середньопосушливого і вологозабезпеченого) встановлено, що врожайність зерна залежала від умов року, фону живлення, строку сівби та сорту. Наприклад, за вирощування у посушливому році без добрив найбільш продуктивний сорт Костантинівське за сівби у першу декаду травня (І строк) сформував 1,81 т/га зерна, за сівби у II строк (через 10 днів після першого) – 1,68, а у III строк – 1,45 т/га зерна. Ці ж строки сівби у найбільш сприятливому за зволоженням році забезпечили отримання відповідно 2,91; 2,72 та 2,45 т/га зерна, або ж продуктивність зросла відповідно до посушливого на 60,8; 61,9 та 69,0 %. Найнижчу врожайність зерна у посушливому році за третього строку сівби сформував сорт проса Східне – без добрив 1,35 т/га, а у зволоженому – 2,10 т/га (на 55,6% більше на користь сприятливого року).

Застосування мінеральних добрив залежно від сортових особливостей, строку сівби та умов вегетації збільшували рівні врожаю зерна проса у 1,3 – 1,82 рази.

Умови року та оптимізація живлення рослин істотно впливають на рівні врожаїв усіх сільськогосподарських культур, посухостійких у тому числі. Це підтверджено нашими дослідженнями, проведеними з сорго зерновим, яке найбільш істотно реагує приростами врожаю на забезпеченість рослин вологою, яка в умовах Південного Степу України знаходиться в першому мінімумі та визначає рівень врожаю. Цей постулат ілюструє рис.1, який

переконливо пересвідчує у першочерговому значенні наявності вологи (на період сівби культури в ґрунті та опади, що випадають упродовж вегетації).

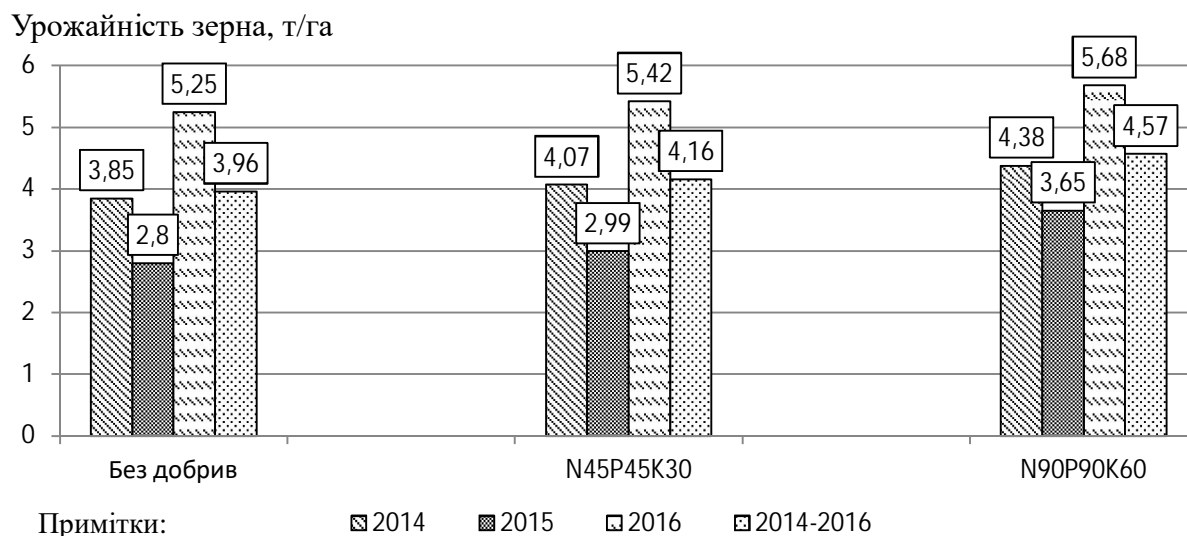

Рис. 1. Урожайність зерна сорго під впливом добрив і умов року вирощування, т/га

Проте, як визначено нашими дослідженнями та багатьма іншими вченими, врожайність проса та сорго зернового в зоні посушливого Степу України в усі роки вирощування формується не нижчою, ніж у соняшника. До того ж ці культури не так інтенсивно висушують ґрунт і є більш сприятливими попередниками для послідуєчих рослин, які будуть вирощувати на тому ж полі, порівняно з соняшником.

Це дає нам підставу частину площ, що займають соняшником, рекомендувати для перерозподілу під інші більш посухостійкі та цінні для забезпечення балансу зерна рослини, які до того ж позитивніше впливають на основні показники родючості ґрунту і загалом екологічний стан довкілля.

УДК 635.31:631.526.32(477)

ПЕРСПЕКТИВНІ ГІБРИДИ *ASPARAGUS OFFICINALIS* L. В УКРАЇНІ

Є.М. Федючка, аспірант
Поліський національний університет

Овочівництво є однією із перспективних галузей аграрного комплексу в Україні, що забезпечує населення повноцінними продуктами харчування. Наразі в Україні вчені досліджують малопоширені перспективні овочеві рослини, створюють нові сорти, проводять оцінку їх господарсько-біологічних особливостей та розробляють технології вирощування якісної овочевої продукції [1]. Зазначене дає підстави стверджувати, що розширення асортименту овочів на ринку та забезпечення населення різноманітною овочевою продукцією є першочерговим завданням агровиробників. Для збагачення раціону українців необхідно збільшити вирощування